

ННА

Систем здравствених националних рачуна у БиХ

Методолошка објашњења
-нацрт-

Босна и Херцеговина

Агенција за статистику
Босне и Херцеговине

Сарајево, 2026.

ННА

Систем здравствених националних рачуна у БиХ

Методолошка објашњења
-нацрт-

Босна и Херцеговина

Агенција за статистику
Босне и Херцеговине

Садржај

УВОД.....	3
ПРАВНИ ОСНОВ.....	4
ОБУХВАТ.....	5
ОСНОВНИ КОНЦЕПТИ И ДЕФИНИЦИЈЕ ПОЈЕДИНИХ КЛАСИФИКАЦИЈА	
ЗДРАВСТВЕНИХ НАЦИОНАЛНИХ РАЧУНА.....	6
Функције у здравственој заштити – ХЦ.....	6
Пружаоци здравствене заштите – ХП.....	9
Шеме финансирања здравствене заштите - ХФ.....	11
ВАЛИДАЦИЈА ПОДАТАКА.....	12

Увод

С обзиром на тренд наглог пораста издвајања за здравство у развијеним земљама током посљедњих десетљећа, појавила се потреба за праћењем показатеља потрошње у здравству који би пружили увид у структуру те потрошње и омогућили поређење између различитих земаља.

Као одговор на ту потребу, ОЕCD (Организација за економску сарадњу и развој) развила је **Систем здравствених рачуна** (*System of Health Accounts- SHA 2011*) који представља методологију приказивања финансијских здравствених показатеља, а обухвата низ врло детаљних и прецизних класификација актера и функција у здравству. Њиховим комбиновањем у табелама и уносом припадајућих издатака добија се преглед структуре здравствене потрошње.

Како све више земаља проводи и институционализира здравствене рачуне, постоје повећана очекивања од стране доносиоца одлука и јавности за детаљнијим информацијама, које се могу добити путем прикупљања података о издацима за здравство. Здравствени рачуни имају двије главне улоге – (1) међународну упоредивост и (2) национално коришћење са детаљнијим анализама потрошње у здравству и већим нагласком на поређење издатака у току одређеног времена (ОЕCD, Eurostat, WHO, 2011).

Основне три димензије здравства према SHA 2011 методологији су:

- **Функције здравствене заштите – ХЦ класификација**
- **Пружаоци здравствене заштите – ХП класификација**
- **Шеме финансирања здравствене заштите – ХФ класификација**

Њиховим комбиновањем настају три основне табеле, на које је могуће надограђивати додатне табеле према изворима финансирања, старосним групама становништва, групама болести и др.

Подаци исказани путем методологије Система здравствених рачуна корисни су за евалуацију и планирање у здравству, посебно имајући у виду да су међународно упоредиви, а компатибилни су и са статистичким показатељима из других области, попут економије и потрошње на социјалну заштиту.

Први приручник Система здравствених рачуна објављен је 2000. године, а нова, ревидирана верзија објављена је 2011. године (SHA 2011). Свјетска здравствена организација и Евростат прихватили су методологију Система здравствених рачуна за финансијске здравствене показатеље те учествовали у припреми ревидираног издања. Дакле, податке националних здравствених рачуна заједно користе ОЕCD, Свјетска здравствена организација и Евростат.

Систем здравствених рачуна је модуларан, што значи да је могуће започети с прикупљањем података за три основне табеле, а затим постепено уводити остале табеле, прилагођавајући динамику и редослијед њиховог увођења могућностима и потребама сваке поједине земље.

Босна и Херцеговина је имплементирала Систем здравствених националних рачуна кроз Пројекат Репорте јавног здравства у БиХ - фаза II, којег је финансирала Европска унија у периоду од 2012. до 2013. године. Као резултат пројекта, израђене су „Смјернице за развој националних здравствених рачуна у БиХ“, те формирана Радна група која ће пратити

имплементацију и провођење овог статистичког истраживања. Радна група укључује чланове са државног и ентитетских новона, а чине је представници статистичких институција, завода здравственог осигурања, министарства здравља, института/завода за јавно здравство, те Министарства цивилних послова БиХ.

Први подаци здравствених националних рачуна за БиХ су израчунати и послати Eurostat /OECD/WHO за 2013. годину. Од тада се подаци шаљу годишње, без прекида.

ННА истраживање се проводи на годишњој основи, у складу са динамиком прикупљања података коју је дефинисао Евростат. Референтна година односи се на период од двије године уназад (т-2, нпр. у 2026. години се прикупљају подаци за референтну 2024. годину). Подаци се прикупљају у редовним временским интервалима, чиме се омогућава континуирано праћење трендова у потрошњи у здравству.

Правни основ

Статистичке институције у БиХ статистичку активност реализује на основу сљедећих закона:

- Закона о статистици Босне и Херцеговине (Службени гласник БиХ бр. 26/04 и 42/04),
- Закона о статистици Федерације Босне и Херцеговине (Службене новине ФБиХ бр.63/03 и 9/09) и
- Закона о статистици Републике Српске (Службени гласник РС 85/03).

Главне регулативе које дефинишу ESSPROS систем су:

- Регулотива (ЕУ) бр. 1338/2008 Европског парламента и Савјета о статистичким подацима о јавном здрављу и здрављу и сигурности на радном мјесту;
- Регулотива Комисије (ЕУ) бр. 359/2015 о имплементацији Регулative (ЕУ) бр. 1338/2008 о статистици потрошње и финансирања здравствене заштите;
- Регулотива Комисије (ЕУ) бр. 1901/2021 о имплементацији Регулative (ЕУ) бр. 1338/2008 о статистици потрошње и финансирања здравствене заштите¹

Регулотива (ЕУ) бр. 1901/2021 о провођењу Регулative (ЕУ) бр. 1338/2008 Европског парламента и Савјета представља проведбени акт, односно прописује како се подаци прикупљају и достављају Евростату, дефинише варијабле и рокове доставе података.

Детаљне дефиниције и класификације садржане су у ННА приручнику - Систем здравствених рачуна - SHA 2011.²

¹ [Commission Regulation \(EU\) 2021/1901 of 29 October 2021 implementing Regulation \(EC\) No 1338/2008 of the European Parliament and of the Council as regards statistics on health care expenditure and financing \(Text with EEA relevance\) - Publications Office of the EU](#)

² [A System of Health Accounts 2011: Revised edition](#)

Обухват

Подаци здравствених националних рачуна се представљају и шаљу Евростату кроз **Заједнички упитник здравствених рачуна (Joint Health Account Questionnaire – ЈНАQ)**

, а он пружајући подаци се распоређују у три основне табеле:

1. Табела ХЦ (Функције у здравственој заштити) x ХФ (Шеме финансирања здравствене заштите)
2. ХЦ (Функције у здравственој заштити) x ХП (Пружаоци здравствене заштите)
3. ХП (Пружаоци здравствене заштите) x ХФ (Шеме финансирања здравствене заштите)

ЈНАQ упитник обухвата агрегиране статистичке податке из кључних институција система здравствене заштите у БиХ.

У Босни и Херцеговини су идентификоване сљедеће институције које у виду административних јединица достављају податке о потрошњи у здравству:

Босна и Херцеговина:

- Агенција за статистику БиХ
- Министарство цивилних послова БиХ – сектор за здравство
- Агенција за лијекове БиХ
- Управа за индиректно опорезивање БиХ

Федерација Босне и Херцеговине

- Федерални завод за статистику
- Завод здравственог осигурања и реосигурања Федерације БиХ
- Федерално министарство здравља (укључује и податке свих 10 кантоналних министарстава)
- Федерално министарство финансија
- Завод за јавно здравство Федерације БиХ
- Федерални завод за програмирање развоја

Република Српска

- Републички завод за статистику Републике Српске
- Фонд здравственог осигурања Републике Српске
- Министарство здравља и социјалне заштите Републике Српске
- Институт за јавно здравље Републике Српске
- Министарство финансија Републике Српске

Брчко дистрикт

- Експозитура Брчко дистрикта Агенције за статистику БиХ
- Фонд здравственог осигурања Брчко дистрикта
- Одсјек за здравство и остале услуге Владе Брчко дистрикта

Основни концепти и дефиниције појединих класификација Здравствених националних рачуна

Здравствена заштита представља све дјелатности које за примарну сврху имају побољшање, одржавање и спречавање погоршања здравственог стања лица и ублажавање посљедица лошег здравља примјеном квалификованог здравственог знања.

Здравствени рачуни представљају збирне рачуне издатака у здравствене сврхе на одређеној територији или у једној држави, који обједињују потрошњу различитих актера за те намјене.

Текући трошкови здравствене заштите представљају трошкове крајње потрошње резидентних јединица за медицинске производе и здравствене услуге, укључујући медицинске производе и здравствене услуге који се пружају директно физичким лицима, као и колективне здравствене услуге.

Функција здравствене заштите је врста потребе која се настоји задовољити медицинским производима или здравственим услугама.

Функције у здравственој заштити – ХЦ

ХЦ.1 Лијечење - обухвата здравствене услуге с циљем смањења симптома болести/повреде, спречавање компликација, те излечења, укључујући дијагностичке и терапијске поступке, операције и породилство (искључује рехабилитацију и палијативну његу).

ХЦ.1.1 Болничко лијечење - лијечење пацијената примљених у болницу с останком преко ноћи.

ХЦ.1.2 Лијечење у дневној болници - лијечење пацијената примљених у болницу и отпуштених истог дана (без останка преко ноћи).

ХЦ.1.3 Ванболничко лијечење - лијечење пацијената који формално нису примљени у установу и не остају преко ноћи (без обзира на врсту здравствене установе).

ХЦ.1.3.1 Основне медицинске и дијагностичке услуге – медицинске услуге које се уобичајено примјењују приликом посјете доктору медицине, а без сложеније медицинске опреме - преглед, прописивање лијекова, савјетовање пацијента, давање терапија путем инјекција, контролни преглед, испуњавање пацијентове документације.

ХЦ.1.3.2 Ванболничке стоматолошке услуге - све стоматолошке услуге које доктор денталне медицине амбулантно пружа пацијентима, укључујући протетику и уградњу имплантата.

ХЦ.1.3.3 Остале ванболничке специјалистичке услуге - све специјализоване медицинске услуге које ванболничким пацијентима пружају доктори медицине (осим услуга под ХЦ.1.3.1) - укључује амбулантне хируршке захвате и специјалистичке прегледе и терапију.

ХЦ.1.3.9 Остало ванболничко лијечење - све остале здравствене услуге које амбулантно пружају медицинске сестре/техничари и други здравствени дјелатници и сарадници. Укључује радну терапију, говорну терапију, прегледе и терапију везано уз ортозе и протезе, превијања и слично.

ХЦ.1.4 Лијечење у кући - лијечење пацијената у властитом дому - укључује физичко присуство пружаоца услуга, као што су кућне посјете, кућна дијализу, породилство у кући и слично.

ХЦ.2 Рехабилитација - обухвата здравствене услуге с циљем побољшања функције пацијента који има функцијска ограничења усљед болести или повреда. Подразумијева услуге у сврху стабилизације, побољшања или поновног успостављања ослабљених физичких функција и структура, надокнаде одсутности или губитка физичких функција и структура, побољшања активности и учествовања, те спречавања оштећења, медицинских компликација и ризика.

ХЦ.2.1 Болничка рехабилитација - рехабилитација пацијената примљених у болницу с останком преко ноћи.

ХЦ.2.2 Рехабилитација у дневној болници - рехабилитација пацијената примљених у болницу и отпуштених истога дана (без останка преко ноћи).

ХЦ.2.3 Ванболничка рехабилитација - рехабилитација пацијената који формално нису примљени у установу и не остају преко ноћи (без обзира на врсту здравствене установе).

ХЦ.2.4 Рехабилитација у кући - рехабилитација пацијената у властитом дому.

ХЦ.3 Дуготрајна њега - обухвата дуготрајну здравствену његу пацијената са хроничним болестима и смањеним функцијским способностима, укључујући палијативну његу.

ХЦ.3.1 Болничка дуготрајна њега - услуге здравствене његе у болничким одјељењима за палијативну његу и дуготрајну његу, те у јединицама за појачану његу домова за старе и изнемогле и психички болесне, са останком пацијента преко ноћи.

ХЦ.3.2 Дуготрајна њега у дневној болници - услуга здравствене његе у установама са боравком само током дана, без останка пацијента преко ноћи.

ХЦ.3.3 Дуготрајна ванболничка њега – услуга здравствене његе без боравка у здравственој установи, било током дана или ноћи.

ХЦ.3.4 Њега у кући – услуга здравствене његе у властитом дому пацијената.

ХЦ.4 Помоћне услуге у здравству - обухвата клинички лабораториј, дијагностичко снимање, хитну помоћ и транспорт болесника; односи се само на пацијенте који нису хоспитализовани (издаци за одговарајуће услуге за хоспитализоване пацијенте исказују се у категоријама ХЦ.1.1, ХЦ.1.2, ХЦ.2.1 и ХЦ.2.2).

ХЦ.4.1 Услуге лабораторије - претраге урина, крви и столице, биохемијски и имунолошки тестови, микробиолошке претраге, цитологија и друге лабораторијске претраге.

ХЦ.4.2 Дијагностичко снимање - све радиолошке претраге, ЦТ, МРИ, претраге са снимањем гама камером, дијагностички УЗВ, термографија и друге претраге са снимањем пацијената.

ХЦ.4.3 Превоз пацијената и хитна помоћ - укључује превоз пацијената у/из здравствених установа посебно опремљеним возилом, као и превоз конвенционалним возилом уколико је такав трошак одобрен и покривен од стране здравственог осигурања; укључује и трошак мобилних јединица хитне помоћи.

ХЦ.5 Лијекови, медицински производи и помагала за изванболничке пацијенте – обухвата малопродају лијекова на рецепт и без рецепта, потрошних медицинских производа, наочала и осталих оптичких помагала, слушних помагала, ортопедских помагала и осталих протетских уређаја, те осталих медицинских уређаја и справа.

ХЦ.5.1 Лијекови и остали потрошни медицински производи

ХЦ.5.1.1 Лијекови на рецепт

ХЦ.5.1.2 Лијекови без рецепта

ХЦ.5.1.3 Потрошни медицински производи - укључује завоје, еластичне чарапе, производе за инконтиненцију, производе за стому, катетере и остале потрошне медицинске производе.

ХЦ.5.2 Медицинска помагала и уређаји

ХЦ.5.2.1 Наочале и остала оптичка помагала - укључује контактне леће, текућине за одржавање и услуге подешавања од стране оптичара (искључује имплантате).

ХЦ.5.2.2 Слушна помагала – искључује имплантате.

ХЦ.5.2.3 Ортопедска помагала и остале протетске направе – укључује ортопедску обућу, вјештачке удове, ортозе (искључује имплантате).

ХЦ.5.2.9 Остали медицински уређаји и направе, укључујући медицинско-техничке направе – укључује колица, мјерач крвног притиска, уређаје за даљинско праћење медицинских параметара и алармирање у пацијентовом дому (искључује лифтове за стубиште и каду, те остала подешавања у пацијентовом дому).

ХЦ.6 Превентива - обухвата превентивне здравствене услуге

ХЦ.6.1 Информисање, едукација и савјетовање - укључује медијске кампање, савјетовање, припрему и дијељење промотивних материјала, све активности усмјерене на омогућавање активније улоге индивидуа, породица, група, организација и заједница у постизању, заштити и одржавању властитог здравља.

ХЦ.6.2 Програми вакцинације - укључује трошкове програма вакцинације било кроз кампање или у оквиру континуираног програма, као и трошкове особља које проводи вакцинацију, те трошкове набавке вакцина.

ХЦ.6.3 Програми раног откривања болести - укључује организоване програме раног откривања болести у ризичним групама становништва.

ХЦ.6.4 Програми провјере здравља - укључује активно праћење здравља које није фокусирано на одређену болест, укључује и систематске прегледе свих старосних група становништва.

ХЦ.6.5 Епидемиолошки надзор, те програми контроле ризика и болести – укључује планирање, праћење и евалуацију интервенција са фокусом на превентиву и контролу болести, надзор над појавом заразних и незаразних болести, повреда и изложености околинским факторима штетним по здравље, мртвозорништво и обдукције преминулих ван болница.

ХЦ.6.6 Припрема за хитне интервенције и интервенције у случају катастрофе – укључује епидемиолошку припрему на хитне ситуације, потребне техничке стандарде, припреме капацитета за брзо повећање ресурса, припреме за промјене у обради и упућивању пацијената.

ХЦ.7 Здравствена администрација и осигурање - обухвата планирање и провођење здравствене политике, планова, програма и буџета, припрему и провођење легислативе и стандарда везаних уз здравство, прикупљање, обраду и дисеминацију информација, техничке документације и статистичких података о здрављу и здравству, администрацију завода здравственог осигурања и приватних здравствених осигурања.

ХЦ.7.1 Управљање и администрација здравственог сустава - обухвата планирање и провођење здравствене политике, планова, програма и буџета, припрему и провођење легислативе и стандарда везаних уз здравство, прикупљање, обраду и дисеминацију информација, техничке документације и статистичких података о здрављу и здравству.

ХЦ.7.2 Администрација здравственог финансирања – укључује администрацију здравствених осигурања.

Пружаоци здравствене заштите – ХП

ХП.1 Болнице - обухвата све клиничке болничке центре, клиничке болнице, клинике, опште и специјалне болнице, лијечилишта, те затворску болницу.

ХП.1.1 Опште болнице - болнице које пружају здравствене услуге за широк распон различитих болести и здравствених стања - укључује клиничке болничке центре, клиничке болнице, опште болнице, затворску болницу.

ХП.1.2 Психијатријске болнице и болнице за лијечење зависности - укључује клинике за психијатрију (које су самосталне установе), те психијатријске болнице.

ХП.1.3 Специјалне болнице - болнице које пружају здравствене услуге за специфичну болест или стање - укључује специјалне болнице (осим психијатријских), клинике (које су самосталне установе), болнице за хроничне болести и рехабилитацију, те љечилишта.

ХП.2 Установе за дуготрајну његу и смјештај - обухвата домове за палијативну његу, домове за старе и немоћне, те домове за психички болесна одрасла лица.

ХП.2.1 Установе за дуготрајну здравствену његу – укључује домове за палијативну његу.

ХП.2.2 Установе за лица с менталним поремећајима и лијечење од зависности.

ХП.2.9 Остале установе за смјештај – укључује домове за старе и немоћне.

ХП.3 Пружаоци ванболничке здравствене заштите - обухвата све самосталне ординације доктора медицине, доктора стоматологије и других здравствених дјелатника, домове здравља, самосталне поликлинике, самосталне лабораторије, установе и самосталне праксе за физикалну терапију и рехабилитацију, те за његу у кући, заводе за хитну медицину, установе за санитетски пријевоз, заводе за трансфузијску медицину и слично.

ХП.3.1 Ординације доктора медицине – укључује самосталне ординације и групне праксе, концесионаре, у властитом простору или у простору неке здравствене установе, докторе породичне медицине и специјалисте, као и педијатре који раде у примарној здравственој заштити.

ХП.3.2 Ординације доктора стоматологије – укључује самосталне ординације и групне праксе, концесионаре, у властитом простору или у простору неке здравствене установе.

ХП.3.3 Остале ординације - укључује самосталне ординације и групне праксе, самосталне праксе и установе за физикалну терапију и рехабилитацију, те радну терапију, искључујући праксе и установе за његу у кући.

ХП.3.4 Центри за ванболничку здравствену заштиту - установе које пружају различите здравствене услуге пацијентима, али без смјештаја. Укључује домове здравља, те поликлинике.

ХП.3.5 Пружаоци његе у кући - праксе и установе за његу у кући.

ХП.4 Пружаоци помоћних услуга

ХП.4.1 Установе за превоз пацијената и хитна помоћ - установе чија је примарна дјелатност превоз пацијената у специјализованом возилу уз здравствено особље – укључује заводе за хитну медицину.

ХП.4.2 Лабораторији - самосталне установе које обављају лабораторијске претраге и дијагностичка снимања.

ХП.4.9 Остали пружаоци помоћних услуга.

ХП.5 Малопродаја лијекова, медицинских производа и помагала – обухвата апотеке, предузећа и обрте за малопродају оптичких, слушних и/или ортопедских помагала, те медицинских уређаја и направа.

ХП.5.1 Апотеке - укључује апотеке које су самосталне установе.

ХП.5.2 Малопродаја и добављачи медицинских помагала – укључује установе чија је примарна дјелатност малопродаја оптичких помагала становништву уз израду, подешавање и поправак оптичких помагала, установе чија је примарна дјелатност малопродаја слушних помагала становништву уз израду, подешавање и

поправак слушних помагала, установе које продају инвалидска колица, ортопедске апарате и обућу, протетске направе и друго.

ХП.5.9 - Остала продаја и добављачи лијекова, медицинских производа и помагала.

ХП.6 Пружаоци превентивне заштите - обухвата заводе за јавно здравство, те невладина удружења које проводе јавноздравствене програме.

ХП.7 Установе за здравствену администрацију и осигурање - обухвата министарства здравства, те агенције и заводе под њиховим надлежностима, заводе здравственог осигурања, те приватна здравствена осигурања.

ХП.7.1 Установе државне здравствене администрације - укључује министарства здравства, локалну самоуправу (општине и градове), те државне агенције из подручја здравства.

ХП.7.2 Установе државног здравственог осигурања – укључује заводе здравственог осигурања.

ХП.7.3 Установе за приватна здравствена осигурања.

ХП.7.9 Остале установе за здравствену администрацију.

ХП.8 Остале установе

ХП.8.1 Приватна домаћинства као пружаоци његе у кући.

ХП.8.2 Установе које пружају здравствене услуге као секундарну дјелатност - укључује војне амбуланте које нису дио здравствених установа, затворе (здравствене услуге које се пружају у затворима), дјечије вртиће, остале установе и предузећа којима су здравствене услуге секундарна дјелатност.

ХП.8.9 Остале установе

ХП.9 Установе у иностранству

Шеме финансирања здравствене заштите - ХФ

ХФ.1 Држава и шеме обавезног здравственог осигурања - обухвата јединице државне управе и самоуправе на државном, ентитетском и локалном нивоу, као и ентитетске заводе за обавезно здравствено осигурање.

ХФ.1.1 Држава (без обавезног здравственог осигурања) - обухвата јединице државне управе и самоуправе на државном, ентитетском и локалном нивоу.

ХФ.1.2/1.3 Обавезно здравствено осигурање - обухвата обавезно здравствено осигурање (заводи здравственог осигурања).

ХФ.2 Шеме добровољног финансирања здравствене заштите – обухвата допунско осигурање, сва приватна здравствена осигурања, те остале шеме добровољног финансирања здравствене заштите.

ХФ.2.1 Добровољно здравствено осигурање – обухвата допунско осигурање, те остала приватна здравствена осигурања.

ХФ.2.2 Шеме финансирања здравствене заштите од стране непрофитних установа – обухвата закладе и удруге са издацима за здравствене услуге.

ХФ.2.3 Шеме финансирања здравствене заштите од стране предузећа (искључујући здравствена осигурања) - обухвата податке о издацима за систематске прегледе које плаћају предузећа.

ХФ.3 Приватна потрошња домаћинства путем директног плаћања (тзв. издаци „из џепа“ за здравствене услуге) – обухвата процијењене директне издатке домаћинства за здравствене услуге на основу података из Анкете о потрошњи домаћинства, осим за ХЦ.5.1.1 (Лијекови на рецепт) и ХЦ.5.1.2 (Лијекови без рецепта) који су израчунати из података Агенције за лијекове и медицинска средства БиХ.

ХФ.4 Шеме финансирања из иностранства - обухвата финансијске аранжмане који укључују институционалне јединице са сједиштем у иностранству, а које купују здравствене производе и услуге у име резидената.

Валидација података

Процес валидације података националних здравствених рачуна обухвата више нивоа контроле да би се осигурала тачност, конзистентност и поузданост прикупљених информација.

Валидација се врши на нивоу прикупљања података, гдје надлежне институције потврђују тачност достављених података из својих административних евиденција.

Валидације се проводе и од стране Евростата, гдје се провјерава конзистентност података, упоређујући их са претходним годишњим циклусима, као и са релевантним статистичким изворима на регионалном и глобалном нивоу. Овај процес омогућава идентификацију одступања, грешака или неслагања, те доприноси поузданости и упоредивости статистичких података међу државама.

9 771840 109000